

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ČETVRTI ODJEL

ODLUKA

Aplikacija br. 38868/17
Zlatko FAJKOVIĆ protiv Bosne i Hercegovine
i 8 drugih aplikacija
(vidi listu u dodatku)

Evropski sud za ljudska prava (Četvrti odjel), zasijedajući dana 11.02.2020. godine kao odbor u sljedećem sastavu:

Iulia Antoanella Motoc, *predsjednica*,
Faris Vehabović,
Carlo Ranzoni, *sudije*,

i Ilse Friewirth, *zamjenica registrara Odjela*,

povodom navedenih aplikacija podnesenih različitih datuma naznačenih u tabeli koja se nalazi u dodatku,

imajući u vidu izjašnjenja koja su podnijele stranke,
nakon vijećanja, odlučio je kako slijedi:

ČINJENICE

1. Lista aplikanta navedena je u dodatku. Aplikanta Usluge d.o.o., aplikacija br. 44645/17, zastupao je g. S. Krnjić, advokat iz Tuzle. Ostale aplikante zastupao je g. J. Čilić, advokat iz Ljubuškog.

2. Vladu Bosne i Hercegovine („vlada“) zastupala je njena zastupnica, gđa B. Skalonjić.

A. Okolnosti slučajeva

3. Činjenice ovih predmeta, kako su ih predočile stranke, mogu se sažeti na sljedeći način.

4. Aplikanti su vodili različite parnične postupke pred različitim sudovima u Bosni i Hercegovini. U tim postupcima oni su imenovali iste advokate kao i pred ovim Sudom. Budući da su se kancelarije njihovih advokata nalazile izvan sjedišta sudova, aplikanti su im morali platiti značajne iznose na ime putnih troškova, u skladu s tarifom utvrđenom od

strane domaćih advokatskih komora. U svim ovim predmetima, unatoč činjenici da su aplikanti dobili parnicu, građanski sudovi su njihove zahtjeve da im stranka koja je izgubila parnicu nadoknadi putne troškove odbili kao troškove koji nisu bili nužni. Oni su se pozvali na razne faktore, poput onoga šta je za aplikanta dovedeno u pitanje (potraživani troškovi su ponekad bili viši od glavnog duga), da li su zahtjevi bili potkrijepljeni, te da li bi advokati putovali u mjesto sjedišta suda čak i kada nije održano ročište u predmetu o kojemu je riječ (advokati su ponekad morali biti prisutni na nekoliko ročišta koja su se održavala istoga dana u različitim predmetima, ali su naplaćivali puni iznos putnih troškova u svakom od tih predmeta).

5. Ustavni sud je potvrdio odluke građanskih sudova, na datume koji su naznačeni u dodatku.

B. Relevantno domaće pravo i praksa

6. Zakon o parničnom postupku Bosne i Hercegovine iz 2004. godine¹, Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine iz 2003. godine² i Zakon o parničnom postupku Republike Srpske iz 2003. godine³ propisuju (vidi članove 324., 387., odnosno 387. navedenih zakona):

„Pri odlučivanju koji će se troškovi stranci nadoknaditi, sud će uzeti u obzir samo troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni, te o visini troškova odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti.

Ako je propisana tarifa za nagrade advokata ili za druge troškove, odmjerit će se takvi troškovi prema tarifi.“

7. Dana 30.01.2014. godine, Panel za ujednačavanje sudske prakse iz građanske oblasti, sastavljen od predstavnika četiri najviša suda u zemlji koji postupaju u građanskim stvarima, donio je pravno mišljenje prema kojem neuspješna stranka u parničnom postupku, u načelu, ne bi trebala snositi bilo kakve dodatne troškove postupka samo zbog toga što je stranka koja je dobila parnicu odabrala advokata čija se kancelarija nalazi izvan sjedišta suda, osim ako sud, izuzetno, takve troškove ocijeni „nužnima“ u smislu pravnih odredbi citiranih u tački 6. gore. Prema mišljenju Panela, takvi troškovi bi se mogli smatrati „nužnim“ ako, na primjer, nema advokata koji imaju kancelariju u mjestu sjedišta suda, ili ako niko od njih nije u mogućnosti ili nije voljan da zastupa određenog klijenta.

1. *Zakon o parničnom postupku*, „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 36/04, 84/07, 58/13 i 94/16.

2. *Zakon o parničnom postupku*, „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15.

3. *Zakon o parničnom postupku*, „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 105/08, 45/09, 49/09 i 61/13.

8. Prema tarifi koju su utvrdile lokalne advokatske komore⁴, advokati mogu od svojih klijenata naplaćivati, *inter alia*, putne troškove.

PRITUŽBE

9. Aplikanti su se žalili prema članu 6. stav 1. Konvencije i članu 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju da su odluke o naknadi troškova, donesene u parničnim postupcima navedenim u tački 4. ove odluke, bile proizvoljne.

PRAVO

A. Spajanje aplikacija

10. S obzirom na sličan predmet ovih aplikacija, Sud smatra primjerenim da naredi njihovo spajanje (pravilo 42. stav 1. Pravila Suda).

B. Pritužba prema članu 6. Konvencije

11. Aplikanti su se žalili da odbijanje da se stranci koja je izgubila parnicu naredi da nadoknadi putne troškove koje su im naplatili njihovi advokati predstavlja povredu člana 6. stav 1. Konvencije koji u relevantnom dijelu glasi:

„Prilikom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ... svako ima pravo na pravičan.... postupak... pred... sudom ...“

1. Argumenti stranaka

12. Vlada je tvrdila da su parnični sudovi postupali u skladu sa domaćim zakonom, te da su pružili relevantno i dovoljno obrazloženje za svoje odluke. Ustavni sud je smatrao da odluke o kojima je riječ nisu bile proizvoljne. Na zahtjev Suda, vlada je dostavila tumačenje tarife koje su dale domaće advokatske komore, a prema kojem su građanski sudovi obavezni narediti stranci koja je izgubila parnicu da nadoknadi sve troškove stranke koja je dobila parnicu, na osnovu tarife. Vlada se nije složila s tim tumačenjem i ostala je pri stavu da građanski sudovi mogu stranci koja je izgubila parnicu narediti nadoknadu samo onih troškova stranke koja je dobila parnicu koje smatraju neophodnim u konkretnim okolnostima predmeta. U tom pogledu, ona se pozvala na domaće pravo i praksu navedene u tačkama 6. i 7. ove odluke. Iako je priznala da je u nekim slučajevima stranci koja je izgubila parnicu bilo naređeno da nadoknadi i putne troškove advokata stranke koja je dobila parnicu čija se kancelarija

4. „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 22/04 i 24/04; „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 68/05.

nalazi izvan sjedišta suda, ona je tvrdila da je to urađeno jer su se ti troškovi smatrali nužnim u okolnostima tih predmeta.

13. Aplikanti su naveli da građanski sudovi nemaju diskreciono pravo u tom pogledu i da moraju narediti stranci koja je izgubila parnicu da nadoknadi sve troškove stranke koja je dobila parnicu na osnovu tarife koju se utvrdile domaće advokatske komore. Oni su dostavili dvije odluke Ustavnog suda u kojima je u sličnim predmetima utvrđena povreda člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima (AP-3310/14 od 27.10.2015. i AP-4616/15 od 27.02.2018. godine). Također, aplikanti su dostavili tri presude donesene u građanskim predmetima u kojima je, za razliku od predmetnih slučajeva, stranci koja je izgubila parnicu zaista naređeno da nadoknadi putne troškove advokata stranke koja je dobila parnicu čija se kancelarija nalazila izvan sjedišta suda (18 0 P 017598 14 Rev od 5.01.2016. godine, te 65 0 Rs 237688 14 Rsž i 65 0 Rs 237716 14 Rsž, obje od 18.10.2018. godine).

2. Ocjena Suda

14. Sud ponavlja da, osim u slučaju očigledne proizvoljnosti, njegova uloga nije da dovodi u pitanje tumačenje domaćeg prava od strane domaćih sudova. Slično tome, njegova funkcija, u načelu, nije da poredi različite odluke domaćih sudova, čak i ako su donesene u naizgled sličnim postupcima; on mora poštovati neovisnost tih sudova (vidi, na primjer, *Nejdet Şahin i Perihan Şahin protiv Tursky* [VV], br. 13279/05, tačka 50., 20.10.2011. godine). Sud dalje ponavlja da se domaća sudska odluka ne može okvalificirati kao proizvoljna u tolikoj mjeri da je ugrozila pravičnost postupka, osim ako nije obrazložena, ili ako je dato obrazloženje zasnovano na očiglednoj činjeničnoj ili pravnoj pogrešci koju je počinio domaći sud, što je dovelo do „uskraćivanja pravde“ (vidi *Moreira Ferreira protiv Portugala (br. 2)* [VV], br. 19867/12, tačka 85., 11.07. 2017.).

15. U vezi s tim, potrebno je imati na umu – budući da je ovo veoma čest izvor nerazumijevanja od strane aplikanta – da „pravičnost“ koja se zahtijeva članom 6. nije „materijalna“ pravičnost (koncept koji samo postupajući sudija može primijeniti), nego „procesna“ pravičnost. Ovo u praktičnom smislu znači adversarni postupak u kojem stranke iznose argumente pred sudom na ravnopravnoj osnovi. Kada bi bilo drugačije, Sud bi postupao kao sud trećeg ili četvrtog stepena, što bi značilo zanemarivanje granica koje su postavljene njegovom djelovanju (vidi *Prevljak i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odl.), br. 127/10, 10.04.2012. godine).

16. U predmetnim slučajevima, građanski sudovi su smatrali da mogu narediti stranci koja je izgubila parnicu da nadoknadi samo nužne troškove stranke koja je dobila parnicu, te su odbili zahtjeve aplikanta za nadoknadu putnih troškova njihovih advokata kao nepotrebnih. Uzimajući u obzir relevantno domaće pravo i praksu (vidi tačke 6. i 7. ove odluke), te obrazloženja koja su dali građanski sudovi (vidi tačku 4. ove odluke), Sud

nalazi da u konkretnim okolnostima predmetnog slučaja naredbe o troškovima nisu bile proizvoljne.

17. Sudu je poznato da je Ustavni sud u dva slična slučaja smatrao da su naredbe o troškovima domaćih sudova bile proizvoljne (vidi tačku 13. ove odluke). Jedan od njih odnosio se na parnični postupak pred Općinskom sudom u Bihaću koji je vodio sudija istog suda. Budući da su advokati iz Bihaća redovno zastupali stranke u postupcima u kojima je on postupao kao sudija, podnositelj apelacije je imenovao advokata iz drugog grada da ga zastupa. Građanski sudovi su smatrali da je podnositelj apelacije mogao imenovati advokata iz Bihaća, te su stoga odbili njegov zahtjev da stranka koja je izgubila parnicu nadoknadi putne troškove njegovog advokata, kao nepotrebne. Uzimajući u obzir izuzetne okolnosti toga predmeta, Ustavni sud je smatrao da je odluka o kojoj je riječ proizvoljna. U drugom predmetu, u kojem je podnositelj apelacije također imao advokata čija kancelarija je bila izvan sjedišta suda, građanski sudovi su naredili da stranka koja je izgubila parnicu plati putne troškove apelantovog advokata za jedan dio postupka, ali su za preostali dio postupka odbili njegov zahtjev za nadoknadu putnih troškova advokata kao nepotrebni, bez valjanog razloga. Ustavni sud je smatrao da je i ta odluka proizvoljna. Za razliku od navedenih slučajeva, u predmetnim slučajevima Ustavni sud nije našao takve izuzetne okolnosti, te je stoga potvrdio pobijane odluke o troškovima (vidi tačku 5. ove odluke). Sud ne vidi razloga da se ne složi sa utvrđenjima Ustavnog suda.

18. Sud je također primio k znanju presude donesene u tri druga predmeta u kojima su građanski sudovi došli do drugačijeg zaključka od onog u predmetnim slučajevima (vidi tačku 13. ove odluke). Međutim, kako je navedeno u tački 14. ove odluke, osim u slučaju očigledne proizvoljnosti, uloga Suda, u načelu, nije da dovodi u pitanje tumačenje domaćeg prava od strane domaćih sudova ili da poredi različite odluke domaćih sudova. Prema tome, s obzirom na utvrđenje Suda iz tačke 16. ove odluke da pobijane naredbe o troškovima nisu bile proizvoljne, ova pritužba je očigledno neosnovana, te se mora odbaciti prema članu 35. stavovi 3.(a) i 4. Konvencije.

C. Pritužba prema članu 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju

19. Aplikanti su smatrali da se nenadoknađivanjem putnih troškova njihovih advokata također krši član 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Ta odredba glasi:

„Svaka fizička i pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen njegove imovine osim kada je to u javnom interesu i u skladu s uvjetima propisanim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

ODLUKA FAJKOVIĆ protiv BOSNE I HERCEGOVINE I DRUGE APLIKACIJE

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnim kako bi regulirala korištenje imovine u skladu s općim interesom ili kako bi osigurala plaćanje poreza ili drugih doprinosa ili kazni.”

20. Vlada je tvrdila da zahtjevi aplikantata ne predstavljaju „imovinu“ u smislu člana 1. Protokola br. 1.

21. Aplikanti nisu iznijeli nikakav komentar u vezi s tim.

22. Opća načela koja se tiču koncepta „imovine“ iz člana 1. Protokola br. 1 nedavno su ponovljena u predmetu *Radomilja i drugi protiv Hrvatske* ([VV], br. 37685/10 i 22768/12, tačke 142.-43., 20.03.2018. godine):

„142. Sud ponavlja da aplikant može tvrditi da je došlo do povrede člana 1. Protokola br. 1. samo ukoliko se pobijane odluke odnose na njegovu ili njenu „imovinu“ u smislu te odredbe (vidi *Kopecký protiv Slovačke* [VV], br. 44912/98, stavak 35., ESLJP 2004-IX). „Imovina“ može biti „postojeća imovina“ ili potraživanja koja su dovoljno utvrđena da se mogu smatrati „vlasništvom“ (*ibid.*). Kada je vlasnički interes u naravi potraživanja, ono se može smatrati „imovinom” samo ako postoji dovoljno uporište za taj interes u nacionalnom pravu (na primjer, kad postoji utvrđena sudska praksa domaćih sudova koja to potvrđuje), to jest, kad je potraživanje dovoljno utvrđeno da se može izvršiti (vidi gore citirani predmet *Kopecký*, tačke 49. i 52., i predmet *Stran Greek Refineries i Stratis Andreadis protiv Grčke*, 9.12.1994., tačka 59., Serija A br. 301-B).

143. Sud je također upućivao na potraživanja u odnosu na koja aplikant može tvrditi da ima barem „legitimno očekivanje“ da će ista biti ostvarena, tj. da će on ili ona steći djelotvorno uživanje vlasničkog prava (vidi, *inter alia*, presude u predmetima *Gratzinger i Gratzingerova protiv Češke Republike* [VV], br. 39794/98, ESLJP 2002-VII, tačka 69., i gore citirani predmet *Kopecký*, tačka 35.). Međutim, legitimno očekivanje ne postoji samo za sebe, ono mora biti povezano s vlasničkim interesom koji sam ima dovoljan temelj u nacionalnom pravu (vidi presudu *Kopecký*, tačke 45. - 53.).“

23. Prema tome, pitanje koje treba ispitati jeste da li su zahtjevi aplikantata za nadoknadu putnih troškova njihovih advokata imali dovoljno uporište u domaćem zakonu da bi se mogli smatrati „vlasništvom“, te stoga „imovinom“ zaštićenom članom 1. Protokola br. 1.

24. U tom pogledu, Sud ponavlja da je njegovo ovlaštenje da preispituje usklađenost sa domaćim zakonom ograničeno. Tumačenje i primjena domaćeg prava, u prvom je redu zadatak domaćih vlasti, konkretno sudova, čak i u područjima u kojima Konvencija ‘obuhvaća’ pravila iz područja tog prava budući da su domaće vlasti, po prirodi stvari, posebno kvalificirane za rješavanje pitanja koja nastaju s tim u vezi (vidi *Zagrebačka banka d.d. protiv Hrvatske*, br. 39544/05, tačka 263., 12.12.2013). Osim u slučajevima kada je tumačenje proizvoljno ili očigledno nerazumno, uloga Suda ograničena je samo na utvrđivanje jesu li učinci tog tumačenja u skladu s Konvencijom (vidi *Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala* [VV], br. 73049/01, tačka 83., ESLJP 2007-I). Iz tog razloga Sud smatra da se, u načelu, ne može reći da aplikant ima dovoljno utvrđeno potraživanje koje predstavlja „vlasništvo“ u smislu člana 1. Protokola br. 1 kada postoji spor o tačnom tumačenju i primjeni domaćeg zakona i kad se o pitanju, jesu li on

ili ona ispunili zakonske uvjete, odlučuje u sudskom postupku (vidi *Radomilja i drugi*, citiran gore, tačka 149.).

25. S obzirom na njegova utvrđenja iz tačke 16. ove odluke da pobijane naredbe o troškovima nisu bile proizvoljne, Sud zaključuje da zahtjevi aplikanata za nadoknadu putnih troškova njihovih advokata nemaju dovoljan temelj u domaćem pravu da bi se mogli smatrati „imovinom“ u smislu člana 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Prema tome, ova pritužba je *ratione materiae* nespojiva s odredbama Konvencije u smislu člana 35. stav 3. (a), te se mora odbaciti u skladu sa članom 35. stav 4.

Iz navedenih razloga, Sud je jednoglasno

odlučio spojiti ove aplikacije;

proglasio aplikacije nedopuštenima.

Sačinjeno na engleskom jeziku i dostavljeno u pisanom obliku dana 5.03. 2020. godine.

Ilse Freiwirth
zamjenik registrara

Iulia Antoanella Motoc
predsjednica

ODLUKA FAJKOVIĆ protiv BOSNE I HERCEGOVINE I DRUGE APLIKACIJE

DODATAK

Br.	Aplikacija br.	Naziv predmeta	Podnesena dana	Datum rođenja / upisa u registar (za poduzeća) aplikanta Prebivalište / sjedište (za poduzeća)	Datum odluke Ustavnog suda
1	38868/17	Fajković protiv Bosne i Hercegovine	15/05/2017	Zlatko FAJKOVIĆ 29/08/1978 Bihać	23/11/2016
2	44645/17	Usluge d.o.o. protiv Bosne i Hercegovine	09/06/2017	Usluge d.o.o. 12/07/1999 Ugljevik	22/12/2016
3	54062/17	Milić protiv Bosne i Hercegovine	19/07/2017	Milosava MILIĆ 10/11/1967 Trebinje	11/01/2017
4	54084/17	Karliko export-import d.o.o. protiv Bosne i Hercegovine	19/07/2017	Karliko export-import d.o.o. - Ljubuški	11/01/2017
5	56581/17	Mihaljević protiv Bosne i Hercegovine	26/07/2017	Milan MIHALJEVIĆ 29/11/1968 Ljubuški	07/03/2017
6	73563/17	Milićević protiv Bosne i Hercegovine	30/09/2017	Marijan MILIĆEVIĆ - Ljubuški	15/06/2017
7	80059/17	Dedić protiv Bosne i	11/11/2017	Edis DEDIĆ	07/09/2017

ODLUKA FAJKOVIĆ protiv BOSNE I HERCEGOVINE I DRUGE APLIKACIJE

		Hercegovine		10/03/1978 Bihać	
8	80702/17	Čatić protiv Bosne i Hercegovine	11/11/2017	Senad ČATIĆ 23/08/1972 Bihać	07/09/2017
9	84703/17	Kraljević protiv Bosne i Hercegovine	08/12/2017	Tomislav KRALJEVIĆ 20/03/1977 Široki Brijeg	25/10/2017